

consumat brachia illius primogenita mors.

14. Avellatur de tabernaculo suo fiducia ejus, et calcet super eum, quasi rex, interitus.

15. Habitent in tabernaculo illius socii ejus, qui non est; aspergatur in tabernaculo ejus sulphur.

16. Deorsum radices ejus siccentur, sursum autem atteratur messis ejus.

17. Memoria illius pereat de terra, et non celebretur nomen ejus in plateis.

18. Expellet eum de luce in tenebras, et de orbe transferet eum.

19. Non erit semen ejus, neque progenies in populo suo, nec ullæ reliquæ in regionibus ejus.

20. In die ejus stupebunt novissimi, et primos invadent horror.

21. Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, et iste locus ejus qui ignorat Deum.

VERS. 1. — RESPONDENS AUTEM BALDAD SUNITES DIXIT: — VERS. 2. — USQUE AD QUEM FINEM VERBA JACTABITIS? INTELLIGITE PRIUS, ET SIC LOQUAMUR. Baldad hic stomachosius reprehendit longam cum Jobi tum Eliphazi disputationem, quam ipse præ studio aviditateque loquendi diutius audire non poterat; incipit ergo vehementer, et utrumque arguit inscitæ.

Septuaginta cum quibusdam Patribus hæc legunt numero singulari, et sic vertunt: Quosque non cessabis? cohibe te, ut et ipsi loquamur. Sed Hebraici codices et alii Latini magis emendant, et in his Sixtiani, in plurali tenent. Neque desunt qui putent nihilominus hæc verba unum Jobum petere, abstinere ab aliis qui cum Jobo proximè verba contulerant; et in his est Pineda, qui hæc de re copiosè et acutè disputat. Ego cum Sanctio ad illorum sententiam magis accedo, qui verba hæc prima spectare dicunt ad Jobum, qui præcedenti capite, et ad Eliphazum, qui cum illo proximè disceptarat. Hoc enim simplicissimè indicat modus ipse loquendi, qui cum multis verba fieri non obscure demonstrat. Neque causa deerat homini superbo, ut stomachosius ageret cum Jobo, quem in suo errore hæretè putabat pertinaciter, et cum Eliphazo, qui cum se sapientem esse profiteretur, erroris convincere Jobum non poterit. Et hæc certè ratio potuit illum commovere; ipse tamen rationem profert alteram gravitatè et indignationis plenam, dum ait:

INTELLIGITE PRIUS, ET SIC LOQUAMUR, hoc est, nondum intellexistis controversiæ statum, animadvertite et expendite rem, et ordine servato loquamur. Reprehendit ergo primam disputationem longam et ultra modum, quæ nullum videbatur habitura finem, quoniam tamen non verbosam solum, sed etiam ventosam et vacuam esse dicit, dum ait: *Uspue ad quem finem verba jactabitis?* Deinde quia à disputationis scopo videntur prorsus aberrasse, neque intellexisse

15. La mort la plus terrible dévora le fœtus de son sein, et elle consuma toute la force de ses bras.

14. Les choses où il mettoit sa confiance seront arrachées de sa maison; ses enfants périront; et la mort le soulèvera sur pieds, comme ferait un roi qui le domineroit cruellement.

15. Alors les compagnons de celui qui n'est plus au monde habiteront dans sa maison; ils seront les premiers à la piller; et on y répandra le soufre, pour la purifier des souillures qu'elle a contractées par les crimes de l'impie qui y a demeuré.

16. Ses racines qui tenaient en bas, se sécheront; ses branches, qui montaient en haut, seront retranchées.

17. De sorte que sa mémoire périsse entièrement de dessus la terre; et on ne parlera plus de son nom dans les places publiques.

18. On le précipitera de la lumière dans les ténèbres, et il sera transporté hors de ce monde.

19. Sa race ne subsistera plus, il n'aura point de postérité parmi son peuple, et il ne restera rien de sa famille dans son pays.

20. Ceux qui viendront après lui seront étonnés de sa perte, et ceux qui seront de son temps en seront saisis d'horreur.

21. Telle sera la ruine de la maison de l'injuste, et fin de celui qui ignore Dieu.

COMMENTARIUM.

in quo præsertim consistat disputatio. Nam qui alterum non bene intelligit, bene respondere non potest.

Appositum ad hanc Baldadi increpationem apologum vide in Cyrillo, lib. 4 Apologorum moralium, cap. 15, cui titulum præfigit: *Doctus loqui, et avarus sis verbis*. Vide insuper que de oris usu laudabili et vitioso, ad capituli sexti v. 26, exposuimus.

VERS. 5. — QUARE REVERTATI SCUTS ET JUMENTA, ET SORDIDUS CORAM VOBIS (1)? Hæc plurimi ad Jobum referunt, quasi amicorum sapientiam contemnant, neque illos pluris faciendos putet quam jumenta. Quod tunc dictum à Jobo interpretari potuit Baldad, cum dixit, cap. 12, vers. 7: *Interroga jumenta, et docebunt te*. Ubi videtur Jobus meliori loco possessisse jumenta, cum ab illis docuit sumendam esse disciplinam; aut cum dixit, cap. 17, vers. 4: *Cor coram longè fecisti à disciplina; et vers. 10: Non inveniam in vobis illum sapientem*. Sed quid hæc tria loca sibi velit, ibidem superius explicatum est. Ego cum Sanctio nostro sicut secundum versus, sic etiam tertium pato ad Eliphazum quoque pertinere, nam ab utroque existimare potuit Baldad se et socium Sophar reputatos esse sicut jumenta, quia silere coguntur, interim dum illi longam pro libitu disputationem insuntunt, neque digni habentur quibus questionis discussio committatur. Id Septuaginta intellexisse videntur, dum reddunt: *Cur tanquam quadrupedis vacinibus coram te?* Neque novum est in omni, ut reor, idiomate, ut qui stolidi sunt ingenio appellentur asini vel bestie. Aut certè injuriam sibi fieri interpretatur.

(1) *Quare revertamur à Jobo tanquam bestia? Bestias commparamur, ita illi stupidi sumus, et hebetes ac mente vacui*. Eo spectat quod Jobus, supra, 12, 7, adversarios ad bestias miserat. Et insipientiam eorum taxaverat supra, 17, 4, 10, 15, 12. — Plures post Hieronymum vertunt: *Sordidus, sordidi et vilissimi habemur*. (Rosenschüller.)

cum illa se præsentè dicantur, quibus ipse nihil pinguis arbitrat, nihil ab instituto magis alienum. Viri autem prudentes et docti injuriæ loco ponunt, si quispiam coram ipsis naugetur, et aliqua persuadere studeat, quibus fidem habebit nemo, nisi qui bardum habet aut stolidum cerebrum et asinosimile ingenium. Hactenus ad Jobum et Eliphazum verba fecit; nunc Jobum solum aggreditur.

VERS. 4. — QUI PERDIS ANIMAM TEAM IN FERRO TIO (1), NUMQUID PROPTER TE DERELINQUITUR TERRA, ET TRANSEUNTUR RUPES DE LOCO SUO? Quasi dicat: Heus tu, qui contra teipsum tuumque animum ex-candescis, an idcirco tanto furore seu impatientiâ stomachicis, et quereris coram Deo et toto mundo, quod putes te unum omnibus eminere? et te cadente, lucem, gloriam, decus universæ terra simul tecum occusara? ut merito Deus, ad hoc præcavendum ne tu cadas, potius rupes loco suo movere, leges impiorum vindices religere, totumque universi carsum invertere debere tibi videatur. Ita Pineda et Tirinus noster, et Olympiodorus in Catena.

Septuaginta vertunt: *Usa est te ira*. Quod notat Olympiodorus per interrogationem posse legi, q. d.: Numquid Deus te in ira usus est, sicut dixisti? et per affirmationem, ut intelligatur iram ipsam usam esse ipsomet Jobo tanquam organo ad ipsius animam affligendam; quæ sententiam ait respondere editioni Theodotionis, quæ sic habet: *Rapiens animam suam in furore suo*, vel, ut alii vertunt, *disceptans*, scilicet instar tigridis, quæ sæpe numerò dicitur in tantam iram exurgere, ut seipsum unguibus dentibusque dispergens interimat. Tigride quavis sævior iratus in animam ipse suam violentas manus conjicit, eamque trucidat. Merito igitur iræ sive furoris perditio animæ tribuitur. *Iracundia enim animositas illius subversio ejus*, inquit Ecclesiasticus, cap. 1, 28, significans iratum sibi ipsi malum generare. Quamobrem Laetantius, lib. 6, cap. 48, tradit iratis non sectis ac viperis suos ipsos venenatos partus exitium et mortem adferre; quare de illis dici potest illud Psalmi, 57, 5: *Furor illis secundum similitudinem serpentis*, speciem pro genere supponendo, ut viperæ istorum animos in suam ipsorum perniciem concitatos elingamus. Passunt quoque apibus comparari, quæ iratæ mordent, at mordendo aculeum amittunt et cum aculeo vitam. Nam aculeus (ut Aristoteles, l. 9 Historiæ animalium, cap. 4, tradit) sine viscerum eruptione fignè nequam quàm potest. Itaque levem aliorum letum propria morte lunt. Ligna quoque dum incenduntur et ardent ipsa consumuntur, non sectis irati; quare de illis dici potest, Psal. 117, 2: *Circumdederunt me sicut apes, et*

exarserunt sicut ignis in spinis. Egrege vertunt alii: *Exarserunt extinguendo se*.

Tria vero potissimum sunt quæ furor seu ira subvertit ac perdit, scilicet animam, vitam et dignitatem; animam quidem, quæ per iræ peccatum occiditur. *Ira enim viri justitiam Dei non operatur*, inquit S. Jacobus in Canonica suâ, cap. 1, 20. Ad quod aptè S. Gregorius, lib. 5 Moralium, cap. 50: *Quanta ergo est iracundiæ culpa pensemus, per quam dum mansuetudo amittitur, superne imaginis similitudo viciatur*. Per iram sapientia perditur, gratia vitæ socialis amittitur, concordia rumpitur, lex veritatis violatur, Spiritus sancti splendor excluditur, etc. Tales erant de quibus David ait, Psal. 77, 56: *Et tentaverunt et exacerbaverunt Deum excelsum, et testimonia ejus non custodierunt*. S. Hieronymus legit: *Aversi sunt, et pravaricati sunt*. Agitur de murmurantibus in deserto, et de Deo impio conquerentibus. Verum hi sua ipsa tela, quæ in Deum venenato ore conjiciunt, in se violentè recidere, sicut qui doloso utuntur arcu sagittam ipsam retrò in se conversam vident, quam in alios contorquebant. Quare subdit: *Conversi sunt in arcum pravam*, id est, sicut vitio arcus in sagittantem sagitta convertitur, sic verba injusmodi hominum in eos ipsos recidunt, qui ea protulerant. Hinc contingit iratos sibi ipsis manus inferre, et tela quæ in Deum et in alios jacunt in se contorque, ut in ipsis verificetur illud Ecclesiastici, cap. 27, 28: *Qui mittit in vitam lapidem, recidit in caput ejus*. Quod autem autem elamat clarè docet idem Ecclesiasticus, dicens, cap. 50, 40: *Zelus et iracundia minuant dies*. Hinc David quoque ait, Psal. 50, 8: *Turbatus est ira meus oculus meus*; Cajetanus legit: *Tineavit ab ira*; qui est optimus sensus ad rem nostram. Sicut enim tinea pannos ipsos à quibus ortur corrodit, sic iratos ira, cum ab ipsis nascatur, interimit. Denique quod dignitatem auferat, usum ad probandum sufficit Alexander, quæ rerum gestarum gloriâ clarissimum cæ celo in terram ira dejecit. Alexandrum enim (inquit Valerius Maximus, lib. 9, cap. 5) iracundia sua propemodum celo diripuit; nam quid obstitit, quominus illic assurgeret, nisi Lysimachus leoni objectus, Clytus hasta confossus et Callisthenes mori jusus? At Callisthenis quidem delens mortem, in Alexandri iram iratus, quendam eloquentissimè ait, lib. 6 naturalium Questionum, cap. 25: *Hoc est Alexandri crimen æternum, quod nulla virtus, nulla bellorum felicitas redimet; nam quotiens quis dixerit: Occidit Persarum multa milia; opponetur: Et Callisthenem*. Quotiens dicitur: *erit: Occidit Darium*, penes quem tunc magnum regnum erat; opponetur: Et Callisthenem. Quotiens dicitur: *erit: Omnia Oceano tenuis vici, ipsum quoque tentavit novis classibus, et imperium ex angulo Thraciæ usque ad Orientis terminos protulit*; dicetur: *Sed Callisthenem occidit*. Omnia licet antiqua ducent regnum exempla transierit, ex his quæ fecit nihil tam magnum erit quam scelus Callisthenis. Vides igitur iram duntaxat tantis victoriis illu-

(1) Quasi dicat Baldad ad Job: Num ut tu justificeris, dum fati non vis ois peccata tua te ista pati, propterea derelinquitur terra à Dei providentiâ? Videlicet amici isti Job putabant cum providentiâ Dei non consistere, hominem justum tantis malis affici. Itaque sic arguuntabantur, et concludebant: Ergo aut tu justus non es, aut non est providentiâ Dei in terra. Sed captiosa erat argumentatio. Vide divum Thomam, in Commentario hujus loci. (Estius.)

περὶ τῆς κολάσεως κολάσεν, ante supplicium supplicium infligere, quemadmodum virtus ob incredibilem suam voluptatem et immensum decus, quod justis et probis hominibus adferre solet, περὶ τῆς ἀντιθέσεως, etiam ante remunerationem remuneratur. Ita D. Paulus cum ethnicos luxurie immani atque flagitio maculatos dixisset, id esse monet maximum supplicium, καὶ περὶ τῆς κολάσεως, etiam antequam puniatur. Denique eruditissimus Pater in Psal. 159, animadvertit παντοκρατορῶς, hoc est, improbitatem, nominari à παντο, labore, quod occulto cruciatur, et immensis animum doloribus compleat. Ex quibus omnibus liquido constare poterit, quam gravis cruciatus sit timor ac pavor pravae conscientiae. De quo vide quae dicta sint superius ad cap. 15, vers. 21, 22, 23, 24.

VERS. 12. — ATTENUETUR FAME ROBOR EJUS, ET INEDIA INVADAT COSTAS ILLIUS (1). — VERS. 13. — DEVISET PELICHRITUDINEM CUTIS EJUS, CONSUMAT BRACHIA ILLIUS PRIMOGENITA MORS. Qui prius, inquit, erat robusto corpore et abdomine pingui sic attenuabitur inedia, ut in macro atque consumpto corpore nudae prominentae et arctes costae; et inducto pallore et macie nulla in succulentâ et rendenti cute maneat pulchritudo, ut in laetis virtus. Haec enim ante suum tempus auferet primogenita atque inmaturo sua. Ita Sanctus nos.

Illud autem primogenita mors in fonte est primogenitus mortis, unde emanarunt plurimae hujus loci interpretationes maxime diversae. Rabbi David putat esse hypallagen, quam sic resolvit: Mors devoret primogenitum ejus, supple impii. Philippus et Beda dicunt hunc mortis primogenitum esse diabolum, quia per ipsum primum intravit mors in orbem terrarum, et ipse est suae mortis inventor. Quae ratio ipsa propositionem destruit. Si enim diabolus est auctor et primus mortis inventor, ipse pater potius ejus dicendus est quam primogenitus. Quod si intelligat de morte spirituali animarum et angelorum, quae est peccatum, quod ipse primus hanc morte fuerit interceptus, hoc nihil ad rem facit, nam hic de morte corporali agitur, ut facile videre est. Lyranus accipit mortem praecocam et praematuram, Cajetanus dicit esse morem, quia, inquit, primum quod gignit mors est moror; quilibet enim tristatur cogitans se morituum. Alii exponunt primam infirmitatem. Nam cum omnes morbi et omnia mala ex mortis poena olim inflicta oriri videantur, prima infirmitas erit primogenita mortis. Rabbi Joseph, Vatablus et Titelmannus putant esse morbum gravissimum ac dolorem mortiferum, quem certa et inevitabilis mors subsequitur.

(1) Corporis fortitudo fame languescat. (Monachus.) Fames robor hominis in languorem mutabit; ejusque stomachus defectu cibi atteretur. Seu potius: Infirmitas et extenuabitur fame; inopia illum macie conficiet; costas ejus invadat, nudabit carne, detegat. Hebraeus: Fames erit robur ejus, et fulerum, et vapor sit sustentaculum lateris ejus; vel nimbus, nubes, infortunium lateri ejus adsit. Septuaginta: Sit in angustia famis; ruina autem foenesta illum manet. (Calmct.)

Sed hi omnes toto celo aberrant, dum de infirmitate vel morbo interpretantur, quod evidenter dicitur de morte. Nam id quod vocatur primogenitus mortis aliud quam mors esse non potest; quod optime capiens noster interpres doctissime vertit: Primogenita mors, quasi mors in suo genere sit velut parens multarum mortium, inter quas est una primogenita. Vel melius: Mors in suo genere erit velut dux vel rex, qui multas mortes habeat sibi subditas, quarum una in illo genere alteram dignitate et excellentia, hoc est, crudelitate et immanitate superabit. Solet enim Scriptura ob maxima primogenitorum prae aliis filiis privilegia, eminentias ac dignitates, vocare primogenitum quidquid in suo genere caeteris antecellit, quomodo Christus ab Apostolo vocatur: Primogenitus omnis creaturae, non quidem in sensu Arii, quasi sit creatura prima inter creaturas, sed quod sit princeps et principium omnis creaturae, unde statim addit: Quoniam in ipso condita sunt universa. Similiter idem Christus dicitur primogenitus ex mortuis, Apoc. 1, 5, et primogenitus mortuorum, Rom. 8, 29; item primogenitus in multis fratribus; et de illo in Psalmis dicitur: Ego primogenitum ponam illum, Psal. 88, 28; et quasi per interpretationem adjungit: Excelsam prae regibus terra. Item Apostolus vocat Ecclesiam triumphantem: Ecclesiam primitivorum, juxta Graecum, primogenitorum, Heb. 12, 23. Sic Isaias pauperes, qui alios egestate superabant, vocavit primogenitos pauperum, cap. 14, 50. In hoc igitur sensu Balaad nunc eleganter admodum vocat primogenitam mortem, quae inter alias mortes terribiles sit praecipua; atque in hujusmodi mortem devoraturam non solum pulchritudinem cutis exterioris impii, sed et fulcra et sustentacula, quibus totum corpus ejus innititur, nempe omnem carnem ejus, donec cutis non aliud habeat fundamentum quam ossa, quae fame consumi non possunt.

Restat nunc videndum quenam sit illa mors, quae inter caeteras primogenita sibi nomen vindicat. Tot enim videntur esse mortes diversae quot infirmitates et morbi, quibus vita humana quotidie succiditur, imò quot pericula, accidentia et eventus, quibus passim mortales perire videmus; quorum quidam aquis suffocantur, alii igne cremantur, alii gladio perimuntur, alii veneno exstinguuntur, alii supplicio, Unde Apostolus diversa sua pericula vocat mortes, 2 Cor. 11, 25: In mortibus frequenter. Et dubio procul illa primogenita mors est fames, quae non est infirmitas vel morbus, sed continua mors, quod non datur a maior, crudelior, horribilior, nec miserabilior, cuius typum et effigiem videre est apud Josephum, lib. 7 de Bello Judaico, cap. 8. Miserum sanè mortis genus est fame mori, ut canit Homerus, Odyssæa 2.

Πέντες μὲν στέρησι θάνατον δίδωσι θρονοῖν· Ἄψιν δ' ἐλεεινὸν θάνατον καὶ πόσην ἐπιπέσειν· Δύρα quidem miseris mors est mortalibus omnis. At perisse fame res una miseriana longè est. Atrocissimam igitur vindictam proponit famem; sic enim eam appellat S. Chrysostomus in cap. 5 Isaiae.

Nam cum necessitas grave malum sit, unde in Proverbum abiit, necessitatem non habere legem; ideoque Valerius Max. eam vocavit abominandam, ut cuius sint leges crudelissima imperia; quapropter ab Horatio lib. 1, Carminum saeva necessitas appellatur. Inter omnes autem necessitates quae hominibus contingere possunt, nulla major quam fames; hanc vires humanae nequeunt ullo modo superare, sed nec ferre. Grave malum hoc urbium regionumque gravissimum morbum dixit Philo Hebraeus libro de Joseph: «Constituerat, inquit, Jacob, post extinctum, ut putabat, Joseph, filium suum Benjamin, quem esse charissimam sibi Rachel sustulerat, domi apud se retinere, neque cum reliquis filiis in Aegyptum mittere frumentatum; at constantem et tenacem propositi virum fregit fames, et dilectissimum extorsit filium, dum extrema torquet esuries.»

Famen adeò respondere nil contra datur, sicut dixit comicus Graecus Menander. Sensit itaque durum famis imperium senex Jacob, et hanc ab illo vocem expressit, Gen. 45, 11: Si sic necesse est, facite quod vultis. Ideoque S. Basilius Homilia in divites avaros post medium ait: «Quid fames non cogit? Nature leges saepe pervertere ac transgredi multis suadet, et hominum corporibus vel propinquo rum vesci; matrem quem peperit natum, impunit in eventum male recondere,» etc. Dixerat autem paulò ante ibidem S. Basilius: «Humanarum calamitatum caput est fames, cujusvis mortis genere duriorem afferens finem. In aliis namque periculis vel ensis cuspidè citò interit, vel ignis impetus brevis vitam extinguit, aut ferarum dentibus membra statim discrepta intereunt; quae quidem dolorem morienti minimè protrahunt; at famis diuturnius malum oculus torquet, lentius ta defacit, sensim occidit,» etc. Ubi S. Basilius ostendit, quomodo sensim occidat fames, ut diuturnam inferat necem, et lentam mortem inducat. Non mirum proinde si Jacob fame pressus filium Benjamin cum aliis in Aegyptum abire permisit, quando fames parentes alioquin adigit ut filios pro alimentis sumant, et pro alimentis vendant; quod eleganter prosequitur S. Basilius, orat. 15 de avaritia post medium, ubi describens famelicum patrem, victum undique sibi parere volentem, ait: «Quid tum miser facit? Ad filios oculos suos convertit, et eos proscribere cogitat, ut ex ea venditione aliquod remedium ad mortem suam propulsandam capere possit. Velim hic tecum cogites pugnam famis urgentis et paterni amoris; illa quidem est miserissimam mortem minuitur, si filios non proscriperit; ac natura hominem retrahit, suadetque ut potius cum suis mortem oppetat quam liberò suos vendat; ac tandem saepe incitatus saepe retractus manus dat, ab incredibili egestate victus. Et quenam consilia mente agitat pater? Illa nimirum animo volvit suo: Quenam horum primùm vendam? Sic ille proponit famis sevitiâ et desperationem, quae oblita paternâ charitatis in prolem ipsam crudelis desavit.

Similia sunt quae habet S. Hieronymus ad illa verba Amos: Ecce dies veniunt, et mittam famem in terram; «Vetus, inquit, narrat Historia tam Latina quam Graeca, et omnium gentium barbararum, nihil fame durius, quae saepius compellit obsessos humanis vesci carnibus, et in suam vescire naturam, cita ut nec parentes parvulis parcent liberis, et maris talis affectus dudum amate uxoris membra dilaceret.» Sic ille. Quâ de re videndus Dionysius Halicarnassensis lib. 1, et Zonaras, tom. 1 Annalium, Plutarchus in Sylla, ubi incredibilia ferè narrat, quae homines prae fame facere et edere compulsi sunt, ideoque merito Virgilius, lib. 6 Aeneidos, famem appellat maleducam; ea namque suadet facere et comedere quae mortem ipsam videntur inducere, dum vitio prospicit. Unde Valentinus imperator cap. in Valentinianis Novellis, tit. 2, de parentum bonis quae filii distraxerunt, ait: «Nihil turpe, nihil vitium esurire credit; sola cura est, ut qualemque sortè joverit.» Surragatur Hegesippus lib. 5 de Excidio Hierosolymitano, cap. 48, cum ait: «Omnem affectum excludit fames, sed maxime verecundiam,» etc., ut scilicet non pudeat parentes ad viscera reducere quos visceribus portaverant, et in alimentum sumere quos proprio sanguine alerant; nec erubescant ea immunda edere, quae et conspicerè horror erant. Denique ubi pudor exiitur prae esurie, nihil abominabile pro victu rejicitur. Haec fortassis erit ratio cur famis canina dicitur. Est siquidem canis impudentissimum animal, ex censurâ etiam sacrae Scripturae, Isaia 56, 5: Canes impudentissimi nescierunt saturitatem. Quâ etiam ratione quosdam philosophos cynicos, id est, caninos, dixerant veteres, ob miram illorum libertatem et impudentiam, ut tradit S. Augustinus lib. de Nuptiis et Concupiscentiis, cum illorum philosophorum impudentiam carpit. Fames igitur ab aliquibus ideo canina dicitur, quia pudorem adimit, frontem praefricat, dum ventrem corrodit, et ad quodlibet quantumvis horrendum et abominabile adigit et impellit. Et cum caeteri dolores temporis diuturnitate mitigentur et minuantur, crescit poena famis tempore ipso, donec famelicum absumat. Quem locum pulchrè amplificat S. Basilius in Oratione de fame.

Ferunt dixisse Caesarem idem sibi consilium esse adversus hostes, quod perisque medicis efficacissimum adversus morbos visum est et comperit, ut scilicet fame potius quam ferro superentur; quod multis imperatoribus placuit, exploratumque invenit, ut quos ferrum non vicit, fames devicerit. Durior utique fames quam ferrum. Saguntia famis celebrior est quam ut ferri debeat. Fames item Melia Graecis scriptoribus nota est, cum de extrema fame deque rebus difficillimis loquuntur. Est enim Melus oppidum Thessaliae, quod Nicias Atheniensis dix obseidit expugnavitque non tam machinis bellicis quam fame. Aegyptiis quidem pecuniam omnem exhaustis famis, mox deinde pecuniâ desituti pecora et armenta frumento commutant; ultimò, cum famis malum non conquiesceret, seipsos et terras suas sic urgente ne-

cessitate regi in servitum dedunt. Et sane Pharaon atrocem famem regi sui stabilimentum ratus, populum Ægyptium ante liberum facile sibi asseruit, et hanc ut commodiorem, ita etiam faciliorem occasione esse censuit, quam si bellica vi sibi subigere tentasset. Est siquidem durius et durior famis vis quam ferri. Unde Satorius ille apud Plautum in Persa: « Me quoque vendas licet, dum satum vendas; fames et namque emit, vincit ac superat quos cogit.»

Hand aliter Deus, quos vincere ac sibi suisque legibus subdere intendit, et omnipotentie sue ditatos reddere, fame premit, et puniendos tradit egestatis, ferro quidem, id est, gravibus aliis supplicis parcens. Quia similitudine utitur S. Basilus Hom.: *Quod Deus non sit auctor malorum*; sed luculentissime hoc argumentum prosequitur in cap. 8 Isaiæ ad illa verba versus 21, que iuxta versionem septuaginta Interpretum sic habet: *Et veniet super eos dira fames, et erit, cum esurieritis, contristabimini, et maledicetis principi et patrie ritibus*. Expendit igitur S. Basilus quomodo Deus hoc famis pharmaco et remedio fecerit evomere scelera et peccata, que impij inviscerata admodum habebant, nec aliis adhibitis remedijs expellere voluerant, utpote que diuturnitate temporis intumescerant animo. Ipsum si placet S. Basilium, loco citato lege; ubi luculenter ostendit, quomodo Deus per famem ad se attrahat, quos aliis remedijs non adduxerat. Est siquidem magna vis famis, miroque modo facit, ut in se revertatur peccator, qui à se exierat. Hoc bene ostendit Chrysologus, serm. 2 in perdito ac fameseoente filio, de quo Lucas, cap. 15, 17: *In se reversus est: Quanti mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame peror!* In se reversus est, inquit ille, in se redit, qui à se tante recesserat, cum recessit à patre. A se migrat, et ab homine totus transit in bestiam, paternæ pietatis innumero, gratiæ genitoris oblitus; fames revocat quem saturitas exultrabat; fames illi patrem dedit scire, cui copia abstulerat sentire genitorem. Sic ille.

Tropologicè juxta S. Gregorium, lib. 14 Moralium, cap. 8, primogenita mors ipsa superbia nuncupatur; et nisi peccatum mors, inquit, non incongruè primogenita mors superbia valet intelligi, quæ rectè primogenita dicitur, cum prima sit quæ in vitâ corpus corrumpit, ac cadaver efficit antequam altera occidat, cum semel animam possidens, plebitudinem omnem virtutum in homine devorât, ac brachia illius, hoc est, ut interpretatur Gregorius, opera consumit, totum hominem evacuat, et veluti mortuum reddens.

VERS. 14. — *AVELLATUR DE TABERNACULO SUE FIDIA EJUS, ET CALCEET SUPER EUM QUASI REX INTERITUS (1)*. (1) Ille locus maxime omnium perspicuus est. Ita redditur Hebraeus: *Evellatur ex tabernaculo ejus fiducia ejus; de loco illius (ò Deus) ad regem terrorum, ad amens ferre potest. Eò tendebat pii prophete votum, et ad Deum fusa oratio, Psal. 118, 153: Et non dominetur mei omnis injustitia. Ubi dominari est tyrannico more superba uti potentia et crudelitate ad imperat-*

Vatablus, Stunica, Joannes à Jesu Maria et alii quidam mentem horum verborum referunt ad domum, familiam et opes quibus potissimum nititur impij spes, utpote ex Oraculo illo, Prov. 10, 15: *Substantia divitis viris fortitudinis ejus, q. d.: Opes, in quibus impius fiducia collocat, ab ejus adibus violenter auferantur, et cum jam inopem et arduosum mors ut rex victor pessumdat. Qui sensus quidem non malus, magis tamen hinc loco proprius videtur si cum Pinedâ nostro et Bolducio de tabernaculo corporis intelligatur, ita ut Baldad pergat in describendâ nuper dictâ primogenita morte, id est, luridâ famè, cum suâ edacitate rabidâ, que corpus impij paulatim corrodens, consumens et devorans, omnia ejus fulera diruit, demolitur, dejicit, ac tandem hujus tabernaculi palam, hoc est, animam ipsam, quâ tota illius compages fulciebatur, avellit, et violenter exire cogit, unde totum quoque tabernaculum ruere necesse est. Primò, quia ita intellexisse videntur Septuaginta, dum legunt: *rumpatur autem de tabernaculo ejus sanitas*. Secundo, quia sic exigit nexus cum precedentibus et sequentibus. Tertio, quia passim in Scripturis corpus humanum vocatur tabernaculum; imò sub hac relatione illud sibi hypo-statice intus dignatus est Filius Dei æternus. Nam quod Latine habemus, Joan. 1, 14: *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis*, Græcè ab Evangelistâ scriptum est: *Et habitavit in tabernaculo in nobis*. Voluit enim sub vili tentorio carnis nostræ per hoc mundi desertum peregrinari et nobiscum conversari, ita ut de corpore humano verè dici posset, Apoc. 21, 3: *Ece tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis*. Quanta verò sit corporis humani cum tentorio vel tabernaculo similitudo, vide fuse ac pulchrè apud Pinedam nostrum ad hunc versum.*

Cæterum postquam corpus impij fame miserisque exhaustum contabuerit, interitus quasi rex ferus et victor invadit, ut vitam animamque diripiat, et inter spolia sua recenseat. Sed quid hoc? à carnifice ad regem non transgreditur, sed carnifici mortis potestatem dat regium. Hoc est discrimen inter carnificem solum, et solum regem, quòd ille juxta prescriptam sententiam separat animam à corpore, nihilque prorsus agit quod rex non jusserit; sed si rex fingatur calcare, ut vult, calcet, ut vult, stringit, quantum vult, in calcando moratur, si vult, cadaver membratim secat. Rex est interitus, calcet ut rex super impios. Hoc nimium est durissimum peccati jugum, et finis iniquitatis. Nullum est mancipium tam gravibus vinculis oneratum, tam crudeli sub imperioso et impotenti hero servitute oppressum quam peccator, cui iniquitas dominatur. Quod peccati malum cum tam multi quotidianâ experientia cognoverint, mirum est, non promptè illos desiderio libertatis à tam duro et acerbo domino autegere, cujus ferreum molestumque jugum nemo nisi amens ferre potest. Eò tendebat pii prophete votum, et ad Deum fusa oratio, Psal. 118, 153: *Et non dominetur mei omnis injustitia*. Ubi dominari est tyrannico more superba uti potentia et crudelitate ad imperat-

dum pro animi sui libidine et cogendum, quod Septuaginta καρακτησέν dicunt, id est, *prædominari*. Quò spectat docti Originis animadversio, qui hanc distinctionem inter κακτησέν et κατακατησέν profert ad peccati dominatum intelligendum opportunum. Nam peccatum dicitur illi κατακατησέν, hoc est, *dominari*, qui tantum mente et cogitatione delinquit; qui verò factò et opere implet cogitationem suam, ei scelus κατακατησέν, *prædominatur*, id est, violente quodam imperio dominatur. Quod jugum, ut ait Origenes, religiosissimi viri animi David amansque puritatis magno ardore mentis et omni impetu refugiebat. S. Paulus *regum peccati* vocat, Rom. 6, 12, sive tyrannidem, quam cum Juvenali, satyrâ 8, *sævam et crudam* appellare licet. Olim in Italia post corruptum Latine lingue usum, tyrannum dixere *intartum*; inde *intartizare*, tyrannidem affectare. Fortè à Tartaris ductum nomen, quorum notus ferox animus, et barbara in agendo crudelitas. Sanè peccato, cum regnare cœperit, nullus Tartarus inhumanior est, nullus tyrannus violentior, nulla bellua crudelior. Quod præsertim de eo intelligendum est, quod Aristoteles, lib. 4 Ethicorum, cap. 11, εὐδοκίαν appellat, videlicet *integrum*, omnibus suis partibus numericque perfectum, et quod dicit fieri *intolerabile*, perdere denique atque perimere.

Postremo hujus versiculi hemistichium in Hebræo sic sonat: *Deducet eum ad regem terrorum*, id est, ad maximum terrorem, qui inter alios quasi rex est. Sunt qui Satanam denotari putent, qui est rex mortis et interitus, vel certè perditionis, unde è ἀπολλών Græcè nuncupatur. Alii per regem terrorum mortem ipsam designari censent, cum terribilium omnium terribilissimum habeatur. Septuaginta vertunt: *Teneat autem eum necessitas causâ regali*; apud S. Augustinum legitur, *causâ regalis*; hoc est, inquit Scholiastes, non solum ab inferioribus patitur gravia, sed etiam ab his qui rerum potiuntur in calamitates devolvitur. Aquila reddit quod Scholiastes interpretatur: *A rege superveniat et bonorum spoliatio*. Sed *ἐπιρροία* proprie est *existentiæ carentia*, seu *annihilatio*, compositum ex *privativâ* et *ῥροία*, id est, substantia, ita ut omnimodum interitum significet, ut sit sensus: *Superveniat ei à rege interitus*. Usus fuit eodem vocabulo Symmachus infra, cap. 27, vers. 20: *Occurrit ei sicut aqua interitus*.

VERS. 15. — *HABITENT IN TABERNACULO ILLIUS SOCII EJUS QUI MOX EST: ASPERGATUR IN TABERNACULO EJUS SULPHUR (1)*. In originali est: *Habitabit*, scilicet ter-

(1) SOCII EJUS. Mors, vastitas, inanitas, omnium rerum nuditas et egestas. Nam qui alii socii sunt ejus qui non est? cum enim pares paribus sociantur, ejus qui non est, socius esse non potest id quod est, quod Boret, et quod bene habet. ASPERGATUR SULPHUR. Hæc phrasis vel vastitatem et sterilitatem à Deo immisam significat, qui pluit maximum terrorem. Vel: Deducens illum ad mortem, que terribilium omnium inter mortales terribilissima est. Septuaginta: *Evellatur de tabernaculo ejus sanitas, et versetur in extremo periculo causâ regali*. Accusetur, vel damnetur crimine majestatis. Aquila: *Rex præcet illum rebus suis*. (Calmet.)

ror, in tentorio ejus; eò quòd ipsi non sit, nempe qui ex alieno constructi illud, aut ex rapto, Septuaginta vertunt: *Habitat in tabernaculo ejus, in nocte ipsius*, quia nox terroribus apta, et symbolum calamitatis ac mortis; Theodotion, *habitabit in tabernaculo ejus interitus*. Vulgatus autem alii socios defuncti tabernaculum occupare et inhabitare, sic appellans vicinos, qui omnium primi cladem impij intententes præsto sunt ad locum derelictum occupandum vel invadendum. S. Gregorius, lib. 14 Moral., cap. 10, investigat qui sint socii ejus qui non est. Enimverò videtur propositæ titulus questionis loci pugnantiæ; etenim si non est, quomodo socius habet? Notum hunc plusquam gordium sic ibidem solvit sanctus Pontifex dicens: «Ejus videlicet socii, qui idcirco jam non est, qui à summa essentia recessit, et per hoc quotidie exrescente defectu quasi ad non esse tendit; rectè non esse dicitur, quia bene esse perdidit.» Quod idem repetit cap. 2, lib. 1 in 1 Regum, circa medium. Igitur duce Gregorio licet dicere, impium non esse, qui peccando bene esse perdit. Cæterum ne domus in qua tot scelera patrata sunt, persiet, optat eam insperso sulphure, quod facillimè ignem concipit, conflagrare, ut prodigio illo cæteri ab impietate deterrantur. Videtur aliter ad Sodomorum incendium sulphuris pluviam celerimè excitatum, et in exemplum terroris universis mortalibus propositum. Nihil certe manifestius aut evidentiùs in Scripturâ, quam sulphure vel sale asperso sterilitatem significari; Nam ferè semper ista vocabula usurpantur, quando Deus alienis civitatibus aut regionis omnimodam vastationem minatur. Sodomiticum autem exitium proponi solet quasi primum summumque exemplum severitatis et atrocitatis suppliciorum. Cum enim Deus significere vult se gentem quamquam gravissimè puniuntur ac prorsus excisuram, dicere solet, facturum se illi sicut fecit Sodomæ et Gomorrhæ; quemadmodum animadverti potest Deuteronomij cap. 29, Isaiæ 15, Jeremij 49, Amos 4, Sophonij 2. Hæc etiam spectat illud Psalmi 106, 34, ubi dicitur Deus possidisse terram *fructiferam in salsuginem à malitia habitantium in eâ*. Terram fructiferam appellat Sodomiticam ante Deo vindictam; quippe tanta fuit ejus ubertas et amœnitas, ut eam Moyses cum paradiso comparare non dubitavit; ejusmodi tamen terra versa est in salsuginem, id est, in terram omnino sterilem. Salsugo enim sterilitatem adfert terræ, succum ejus atque pinguedinem exedens atque consumens. Tanta porrò ejus salis copia, tantaque fuit vis et acrimonia, ut lacum illum penitus infecerit, et in sui mutaverit sporem; atque ex eo vocatur in Scripturâ mare salissimum. Cæterum poena illa sulphuris et ignis, quam narrat Moyses, aptissimè respondet et competit peccato ejus gentis. Nam quia illi execratâ libidine ardebant intus atque inter se, et foris ob infamiam fotebant, idcirco et ignis desagratiæ et lactore sulphuris puniunt sunt. Hoc pluribus verbis pulchrè declarat S. Gregorius gandam et lustrandam. Vide Martinum del Rio tom. 2, adagiali 8. (Menochius.)

tamque mutationem fieri potuisse. Sanè res est quæ maximè commovere homines solet, spectare jacentem illum in sordibus, quem paulò ante erectum videras et florentem. Sic de Jerusalem cecinit Jeremias, 19, 8: *Et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibiham: omnis qui preterierit per eam obstupescet.* Et quod hic prædixit reipsa completum esse lamentabatur in Threnis, 2, 15, ubi de transeuntibus ait: *Moverunt caput super filiam Jerusalem; hæcine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium universæ terræ? Illa autem admiratio et stupor ex incredibili ruinâ nasebatur civitatis amplissimæ longèque pulcherrimæ; cujus tantum reliquum fuit immane et deforme bustum. Item propè accidit Jobo, cujus domus eam aut viderat aut timebat ruinam, quam subitè Jerosolyma, et ipse derelictus et contemptus ab omnibus jacebat in sterquilino moriturus, miserandum intuentibus spectaculum.*

*Diei ergo nomine multi intelligunt istas quæ enumerantur sermibus et calamitates, nempe vulgari sanctæ linguæ idiomate, quo dies alicujus pro ejus afflictione sumitur; velut cum dicitur, Abdia 12: *Et non despicias in die fratris tui*; hoc est, ne aspicias cum voluptate afflictionem proximi tui. Ita etiam de vobis dicitur, Psal. 56, 15: *Domini autem irridébunt eum, quoniam prospicit quod venit dies ejus*, id est, ruina ejus, vel etiam dies in quo punietur. Item, Psal. 156, 7: *Memor esto, Domine, filiarum Edom in die Jerusalem*, id est, in exilio ejus. At in hoc loco cum vobiscum existimarem diem ipsius Dei justum judicium erga impium connotare; ita ut mens horum verborum sit: juvenes, et qui nos statim subsecuturi sunt, cum tantas opes dissipatas tamque pulchra ædificia penitus diruta et desolata atque in ditonem alienorum translata viderint, stupebunt, et valdè mirabuntur in hoc divinum judicium, admirantes quòd juxta tempus et ab æterno statutum diem ita humiliatus sit iste impius, et dicent: En dies ejus in quo*

CAPUT XIX.

1. Respondens autem Job, dixit:
2. Usquequò affligitis animam meam, et atterritis me sermonibus?
3. En, dices confudit me, et non erubescitis opprimere me.
4. Nempè, etsi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.
5. At vos contra me erigimini, et arguitis me opprobriis meis.
6. Saltem nunc intelligitè, quia Deus non arquo judicio afflixerit me, et flagellis suis me cinxerit.
7. Ecce clamabo vim patiens, et nemo audivit: confiterabor, et non est qui judicet.
8. Semitam meam circumsepsit, et transire

Deus suum exeruit imperscrutabile judicium. Itaque non tam de calamitate mirantur, quam de die impij, in quo Deus ostendit suum erga eum judicium. Et certè nomen *diei* hoc sensu aliquando sumitur; velut cum Apostolus ait, 1 Cor. 4, 5: *Mihi autem pro minimo est, ut à vobis judicet aut ab humano die*, id est, humano judicio. Similiter cum idem ait, 1 Cor. 5, 15: *Uniuscujusque opus manifestum erit: dies enim Domini* (id est, judicium Domini) *declarabit.* Eodem sensu nomen *diei* sumptum videtur supra, cap. 10, 5: *Nunquid sicut dies hominis dies tui, etc.*; significans quam diversa sint Dei atque hominum judicia. Atque hunc sensum suadet verba sequentia ab ista videntibus et admirantibus proferenda.

VERS. 21. — *Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, et iste locus ejus qui ignorat Deum.* Quasi dicat, meritò certè ista omnia bona et loca diruta sunt, et in alienos translata, in quibus tam impius et sceleratus homo morabatur. Est epiphonema et apta peroratio totius capituli, in quo de impio et ejus familia egit: ubi notandum Baldadam promissæ plurimam sanè utilia, quæ quandoque contingere multis etiam hujus ævi nostri evincitur exemplis; at non proinde credendum semper accidere, ne quis in re gravissimâ seduceatur. Nimirum non semper impij in hæc vitâ plectuntur, è fastigio deturbantur, alliguntur, obscurantur. Permittuntur enim nonnulli amplissimis honoribus, opibus, voluptatibus ad finem usque vite mortalis pertrui; quod multis regum idololatrarum et Mahometanorum constat exemplis: at eos semper minus manet futura vite cruciatus ad crimum pondus numerumque dependendus, quemadmodum catholica fides docet. Postquam ergo Baldad è turgeati atque operato animo verba gravia protulit ordine dicendi servato, contemnit. At meliora sublimioraque Jobi verba atque mysteria succedunt, quæ altiore consilio producta contemplerur.

CAPITRE XIX.

1. Alors Job répondit à Baldad, et lui dit:
2. Jusqu'à quand affligerez-vous mon âme, et me tourmenterez-vous par vos discours?
3. Voilà déjà dix fois que vous voulez me confondre comme un impie, et que vous ne rougissez point de m'accabler d'injures.
4. Je ne sais quel intérêt vous avez à me persuader que je suis un méchant; car quand je serais dans l'ignorance sur ce point, mon ignorance ne regarderait que moi seul; elle ne fait tort à personne qu'à moi.
5. Mais cependant, comme si l'inconnu où je crois être était une injure pour vous, vous vous élevez contre moi, et vous prétendez que l'état où je suis réduit, est une preuve que je suis coupable.
6. Comprenez au moins maintenant, parce que je vous ai dit de l'uniformité de la conduite de Dieu sur les bons et sur les méchants durant cette vie, et par le témoignage que je vous rends de mon innocence, que ce n'est point par un jugement de cette justice, par laquelle le Seigneur rend à chacun selon ses œuvres, que Dieu m'a affligé, et qu'il m'a frappé de ses plaies, puisque je ne me sens coupable d'aucun des crimes dont vous m'accusez.
7. Considérant si le ciel dans la violence des maux que je souffre, on ne m'accusera point; si j'éleve ma voix pour me plaindre, on ne me rendra point justice, et on croira tous jours que je ne souffre que ce que j'ai mérité.
8. C'est ainsi que le Seigneur a fermé de toutes parts le sentiment pénible et douloureux par lequel il me fait marcher; et je ne puis plus passer pour en sortir; car il a répandu

- des ténèbres épaisses dans le chemin étroit où il m'a fait entrer.
9. Spoliavit me gloriâ meâ, et abstulit coronam de capite meo.
 10. Destruxit me undique, et pereo, et quasi evulsa arbori abstulit spem meam.
 11. Iratus est contra me furor ejus, et sic me habuit quasi hostem suum.
 12. Simul venerunt latrones ejus, et fecerunt sibi viam per me, et obsederunt in gyro tabernaculum meum.
 13. Fratres meos longè fecit à me, et noti mei quasi alieni recesserunt à me.
 14. Dereliquerunt me propinqui mei; et qui me noverant, oblitus sunt mel.
 15. Inquilini domus meæ, et ancillæ meæ, sicut alienum habuerunt me, et quasi peregrinus fui in oculis eorum.
 16. Servum meum vocavi, et non respondit, ore proprio depræcabat illum.
 17. Halitum meum exhorruit uxor mea, et orabam filios uteri mei.
 18. Stulti quoque despiciebant me, et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi.
 19. Abominati sunt me quondam consilarii mei; et quem maximè diligebam, aversatus est me.
 20. Pelli meæ, consumptis carnibus, adhesit os meum, et derelicta sunt tantummodò labia circa dentes meos.
 21. Miseremini mei, miseremini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
 22. Quare persequimini me sicut Deus, et carnibus meis saturamini?
 23. Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro?
 24. Stylo ferreo, et plumbi laminâ, vel celtè sculptantur in silice?
 25. Scio enim quòd Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terrâ surrecturus sum:
 26. Et rursum circumdabur pelle meâ, et in carne meo videbo Deum meum.
 27. Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspiciuntur sinit, et non alius: reposita est hæc spes mea in uno meo.
 28. Quare ergo nunc dicitis: Persequamur eum, et radicem verbi inveniamus contra eum?
 29. Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladii est: et scitote esse judicium.

COMMENTARIUM.

- VERS. 1. — *RESPONDENS AUTEM JOB DIXIT:* —
2. — *USQUEQUÒ AFFLIGITIS ANIMAM MEAM, ET ATTERITIS ME SERMONIBUS?* Queritur Jobus de amicum inclementiâ et animo minus officioso quam ingenios deceret, utpote à quibus liberati et aculeatâ reprehen-

- des ténèbres épaisses dans le chemin étroit où il m'a fait entrer.
9. Il m'a dépourvu de ma gloire, et il m'a ôté la couronne de dessus la tête.
 10. Il m'a détruit de tous côtés, et je péris; et il m'a ôté toute espérance de retour, comme à un arbre qui est arraché.
 11. Sa fureur s'est allumée contre moi, et il m'a traité comme son ennemi.
 12. Il est venu accompagné de ses soldats; ils ont aplani le terrain, ils se sont fait un chemin pour passer au travers de moi; et après avoir dressé leurs batteries, ils ont assiégé ma tente de toutes parts.
 13. Il a écarté mes frères loin de moi; et mes amis m'ont fui, comme ceux qui méprisent les plus étrangers.
 14. Mes proches m'ont abandonné, et ceux qui me connaissent plus particulièrement, m'ont oublié.
 15. Ceux qui demeuraient dans ma maison, et mes propres servantes m'ont regardé comme un inconnu, et je leur ai paru comme un étranger.
 16. J'ai appelé mon serviteur, et il ne m'a point répondu, lors même que je le priais, en lui parlant de ma propre bouche.
 17. Ma femme a eu horreur de moi haineux; et j'ai cessé de prier pour les enfants qui sont sortis de mon sein.
 18. Les insensés mêmes me méprisaient; et je ne les avais pas plutôt quittés, qu'ils médisaient de moi entr'eux; et qu'ils m'accusaient d'être un impie.
 19. Ceux du conseil desquels je me servais autrefois, m'ont eu en exécution, et celui que j'aimais le plus s'est déclaré mon ennemi.
 20. Outre tous ces maux qui sont comme hors de moi, mes chairs ont été brûlées à rien, mes os se sont collés à ma peau; et il ne me reste que les lèvres autour des dents.
 21. Ayez pitié de moi, vous au moins qui êtes mes amis, ayez pitié de moi; et puisque la main du Seigneur m'a frappé d'une telle plaie, ne l'augmentez pas par vos reproches et par vos calomnies.
 22. Pourquoi me persécutez-vous, comme si vous aviez la lumière, la justice, et l'autorité de Dieu même? et pourquoi vous plaisez-vous à vous rassasier de ma chair, en me mordant et me déchirant par vos paroles?
 23. O Dieu, puisque ceux qui sont témoins de mes maux, ne veulent point recevoir le témoignage que je leur rends de mon innocence, qui m'accusera que mes paroles soient vraies? qui me donnera qu'elles soient tracées dans un livre?
 24. Qu'elles soient gravées sur une lame de plomb avec une plume de fer, ou sur la pierre avec le ciseau, afin que la postérité plus équitable s'apprenne que, dans mes douleurs les plus cruelles, je n'ai point perdu la patience, et que moi seul point abandonné au désespoir; mais que si j'y prendrai de mes maux m'a ôté l'espérance des biens de la vie présente, la fermeté de ma foi m'a toujours conservé celle des biens de l'éternité?
 25. Car je sais que mon Rédempteur est vivant, et que je ressusciterai au dernier jour; je sortirai de la terre dans laquelle je suis sur le point d'entrer.
 26. Et alors je serai revêtu de nouveau de ma peau, et je verrai mon Dieu dans ma propre chair.
 27. Je le verrai, dieu, moi-même, et non un autre; et je le contemplerai de mes propres yeux, ce qui me remplira de joie et de félicité. C'est là l'espérance que j'ai, et qui se reposera toujours dans mon sein; et c'est là aussi ce que je veux laisser, à la postérité, qui me verra rendre justice, étant instruite de la vérité.
 28. Pourquoi donc, vous autres, qui êtes témoins de ces dispositions de mon cœur, et qui m'entendez prononcer ces paroles qui vous découvrent mes plus secrètes penées, vous quittez à l'instant mes amis? Pourquoi le comble un ami en un hypocrite, et cherchez en lui des prétextes pour le décrier; faisons passer ses plaintes pour des murmures, ses paroles pour des blasphèmes, et ses maux pour des preuves de son iniquité? Voilà ce que vous avez dit, et ce que vous avez fait contre un juste affligé.
 29. Fuyez donc de devant l'épée qui vous menace, parce qu'il y a une épée vengeresse de l'iniquité, qui est près de vous pocher; et sachez qu'il y a un juge au dessus des hommes, qui rendra justice à l'inconnu opprimé.

sione concusis sit; cum tamen solati potius aut alio quovis modo dolorem levare debuisset: aspiciatur idcirco vehementer expostulans cum amicis, quòd verba ipsi molesta inculcent, et afflictum animum divexent. Vim habet ille dicendi modus: *Atteritis me*